

E Nápravná cvičení

E

Orientace

PhDr. Kamila Balharová

ilustrace Michaela Balogová Suchoňová

Obsah

Metodika	1. Úvod 2. Metodický komentář 2.1 Orientace předmětů - obrázků 2.2 Orientace na řádku 2.3 Pravolevá orientace 3. Zdroje
Materiál	Pracovní listy pro žáky 1 a-c, 2 a-c Příloha pro učitele 1 - velké karty Příloha pro žáky 1 - malé kartičky

1. Úvod

Cvičení, která jsou v tomto příspěvku uvedena, jsou zaměřena na procvičení orientace od stranově nebo výškově převrácených obrázků, přes orientaci a řazení na řádku až po pravolevou orientaci. Zároveň procvičí na pracovních listech s obrázky pozornost, zrakové vnímání, starší i čtení s porozuměním.

Nemusí se jednat pouze o nápravná cvičení pro žáky s poruchou učení, lze je zadat i v rámci průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova v první třídě. Pokud učitel použije příspěvek v rámci průřezového tématu, doporučuji s dětmi provést i následnou reflexi a vysvětlení, na jakou dovednost jsou cvičení zaměřena, a zhodnotit, jak se jednotlivým žákům dařilo a co to pro ně znamená.

2. Metodický komentář

V 1. třídě doporučuji zařazovat podobná cvičení v přípravné fázi před vlastním čtením. Pak také v okamžiku, kdy si vyučující všimne, že některé pojmy žákům dělají problémy, píše stranově převrácená písmena nebo že se některý ze žáků podepisuje zrcadlově obráceně.

Ve vyšších třídách doporučuji požadovat po dětech čtení pokynů na pracovních listech a práci podle nich.

2.1 Orientace předmětů - obrázků

Vytváření představy prostoru, a následně pak pojmenovávání prostorových vztahů, je proces dlouhodobý. Pojmy "nahore - dole" bývají zvládnuty kolem 3 let věku dítěte. Pětileté dítě odliší obrázek v řadě, který je výškově převrácen, a kolem šestého roku by mělo zvládnout odlišit i obrázek převrácený stranově. Pokud žáci tyto dovednosti nezvládnou, mívají problémy s orientací v notových zápisech, orientací v mapách, potíže se projevují v geometrii, při přepisování textu. Pokud dítě nerozlišuje předměty podle jejich orientace na ploše, může zaměňovat například písmena p-q, u-n.

K vytváření představ jsou zde využity obrázky vyvolávající představu pití nějakého nápoje. Úkolem žáka v **pracovním listě pro žáky 1a-c** je poznat, kdy se nápoj vylije. Obrázky, kde nápoj zůstane, mají vybarvit. Pokud dělá žák ve cvičeních chyby, doporučuji začít ukázkou ze skutečnosti. Rodič nebo učitel vezme hrníček nebo skleničku, naplní ji vodou a nad umyvadlem ji naklání. Potom se polohy sklenice nebo hrnku porovnají s obrázky.

V **pracovním listě pro žáky 1a** žák rozlišuje pouze výškově převrácené obrázky, v **pracovním listě 1b, c** musí vybírat z více možností, kde obrázky mohou být nejen výškově převrácené, ale i otočené do horizontální polohy.

2.2 Orientace na řádku

Zvládnuté pojmy "první, poslední, prostřední, předposlední, hned před, hned za" usnadňují výuku čtení - orientaci v textu. Úkolem žáka je pojmenovávat předměty v řádku podle zadání učitele nebo rodiče.

Učitel rozstříhá **přílohu pro učitele 1** na jednotlivé karty. V tomto úkolu učitel procvičuje dodržování pořadí a kladení karet vedle sebe zleva doprava. Jedná se o přípravnou fázi před čtením a psaním. Někteří žáci mají tendenci pracovat zprava doleva a správný směr se musí teprve naučit.

Velké karty

Učitel rozdává karty mezi žáky. Žádnému žákovi nedá víc než jednu kartu. Jmenuje druhy oblečení a úkolem žáků je řadit je vedle sebe do řady na tabuli podle zadání učitele. Žák obrázek na tabuli připevní a vrátí se do lavice. Řadu je třeba stavět zleva doprava. Učitel dětem vysvětlí, proč obrázky takto řadíme. Spojí tuto dovednost se čtením a psaním.

Po seřazení obrázků do řady začne učitel používat pojmy - první, poslední, prostřední, předposlední a vyvolává žáky. Jejich úkolem je na tabuli ukázat odpovídající obrázek a pojmenovat ho.

Žáci se mohou společně s učitelem podílet na diktování pořadí, v jakém se mají "karty" seřadit, a poté i používat pojmy jako učitel. Například: "Které oblečení vidíte na posledním místě?"

V okamžiku, kdy žáci tuto dovednost zvládnou, může učitel začít používat pojmy "hned za, hned před" - "Které oblečení je hned před kalhotami?"

Poznámka: Pokud mají žáci problémy s pojmy "první - poslední", lze je stavět do řady za sebou čelem k oknu. Stojí pak ke třídě bokem, obrázek drží v levé ruce tak, aby byl ze třídy vidět. Při tomto řazení je názornější, že před prvním již nikdo nestojí, snadněji lze určit, kdo je uprostřed, kdo na konci. Dalším krokem vytváření představy "první a poslední v řadě" na ploše je, když žáci připevní obrázek na tabuli a sami se postaví do řady čelem k oknu a bokem ke třídě. Učitel pak porovnává postavení žáka a obrázku připevněného na tabuli. Nakonec žáci pracují pouze s obrázky na tabuli.

Pozor! Nikdy nestavte žáky s obrázky čelem ke třídě, pokud procvičujete řazení zleva doprava. Žák, který drží obrázek, by v tomto okamžiku byl orientován obráceně a mohl by si zafixovat nesprávnou informaci.

Malé kartičky

Před začátkem práce je nutné nastříhat kartičky. Doporučuji, aby si je žáci sami nastříhali. Každý žák má svou sadu kartiček (**příloha pro žáky 1**), které podle diktátu učitele klade na lavici do řady vedle sebe. Učitel kontroluje, aby kartičky žáci řadili zleva doprava. Všichni žáci plní podobné úkoly jako v zadání 1, ale najednou. Mohou pojmenovávat nebo zvedat kartičku podle zadání.

Obměna:

Podobně jako řazení do řady, lze procvičovat pojmy řada a sloupec (sloupeček). Žáci dostanou za úkol seřadit obrázky podle diktátu do řady nebo sloupce. Ve sloupci pak lze procvičovat ještě i předložky nad, pod.

2.3 Pravolevá orientace

Pravolevá orientace je důležitá k tomu, abychom správně rozeznávali podobná písmena (například b-d). Proto je potřeba ji zařazovat do procvičování. V **pracovním listě pro žáky 2 a-c** pracují žáci s pravolevou orientací.

Pracovní list 2a je zaměřen pouze na to, zda si žák uvědomuje rozdíl v předmětu, pokud je stejný, pouze jinak orientovaný. Bez tohoto uvědomění nelze přistoupit k dalším pracovním listům. Po vybarvení hrnků, které mají stejně orientovaná ucha, lze přistoupit i k tomu, že určujete se žáky, které hrnky mají orientovaná ucha vlevo a které vpravo.

V pracovním listě 2b mají žáci za úkol rozpoznat, zda je stopka plodu natočena vlevo nebo

vpravo, a nad plod napsat zkratku L - P.

V pracovním listě 2c mají žáci napsat nad obrázek zkratkou, zda je část plodu na pravé nebo na levé straně od celého plodu.

U některých žáků zjistíte, že jim tato činnost dělá stále problémy. Je to proto, že nevnímají správně pravou a levou stranu na svém těle. Před cvičením je vhodné připomenout si s žáky, jak se mění pravá a levá strana podle postavení toho, kdo toto označení v prostoru určuje. Někdo z žáků bude potřebovat pochopit i to, že se ale na jeho těle pravá a levá strana nemění. Připomeňte dětem, ať pracují pomalu a pečlivě, neboť se jedná o poměrně těžká cvičení nejen na orientaci, ale i na udržení pozornosti.

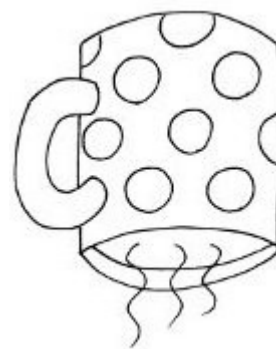
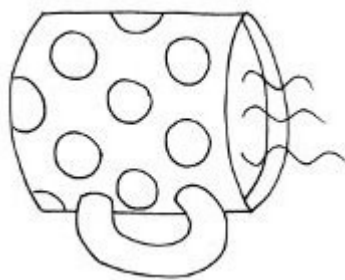
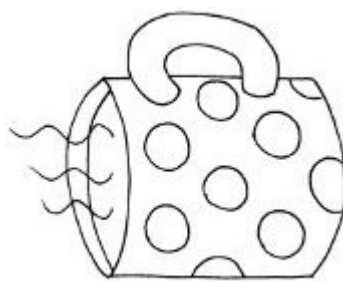
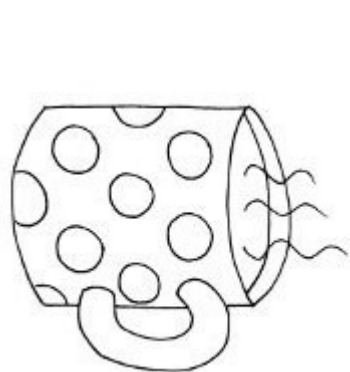
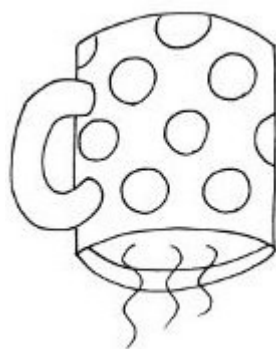
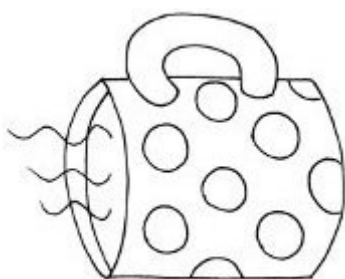
3. Zdroje

Bednářová, J., Šmardová, V.: *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Computer Press, Brno 2008.

Zelinková, Olga,: *Poruchy učení*. Portál, Praha 2000.

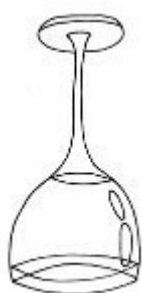
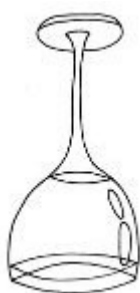
PL 1b

Prohlédni si hrnečky a vybarvi ty, ze kterých se nápoj nevylije.

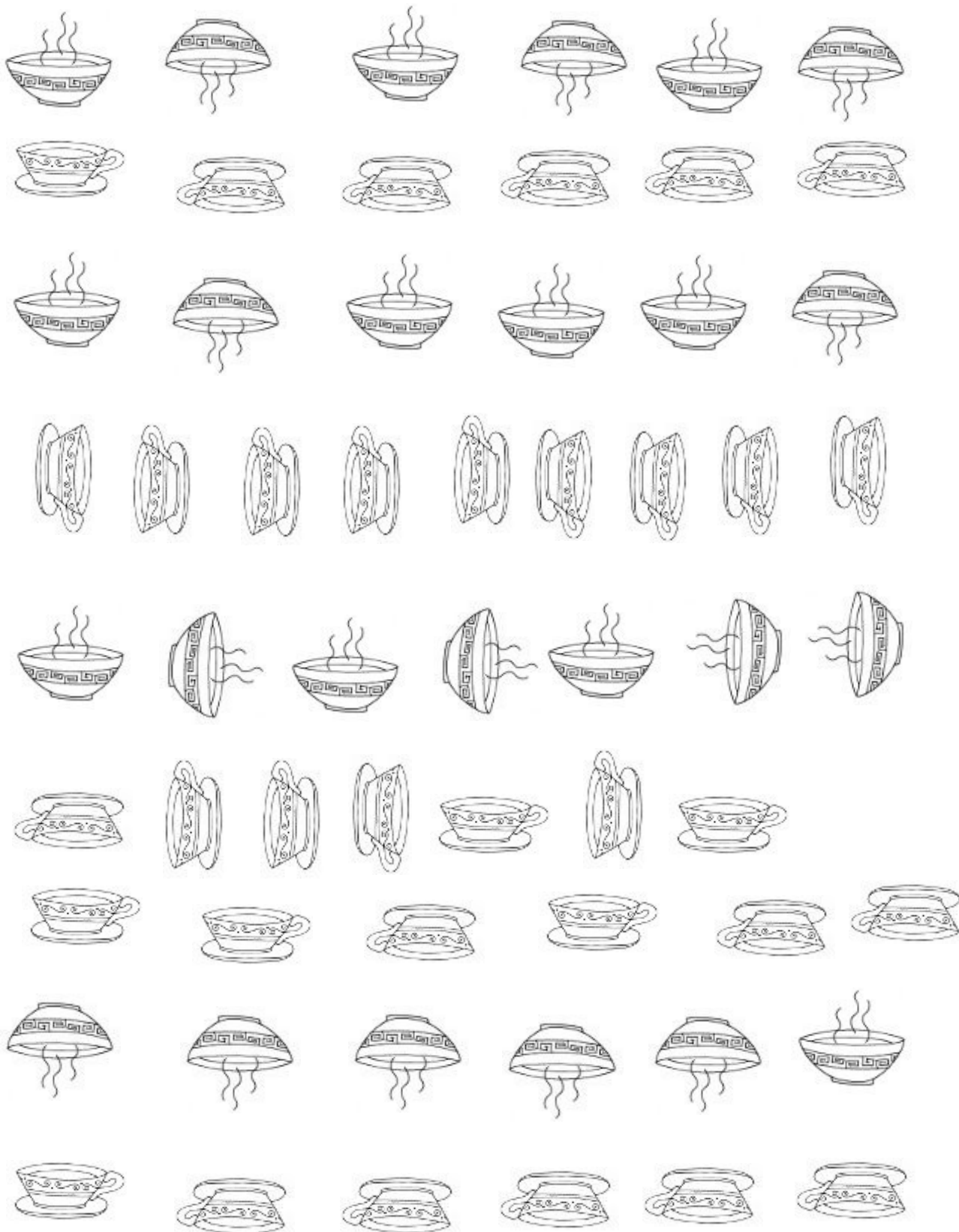
PL 1a

Prohlédni si skleničky a vybarvi ty, ze kterých se limonáda nevylije. Ty ostatní stojí dnem vzhůru.

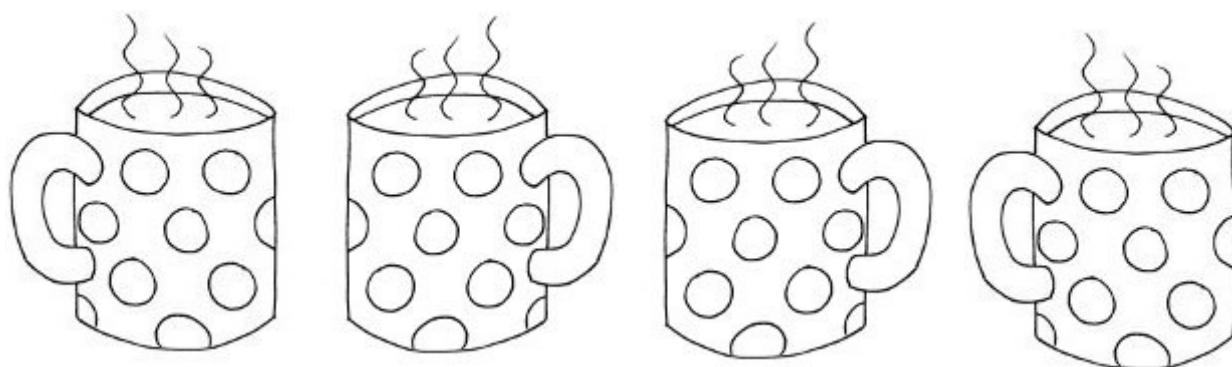
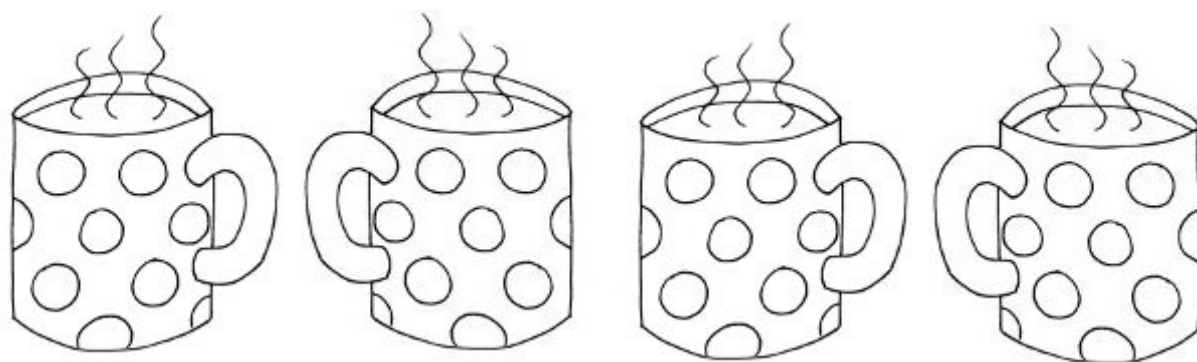
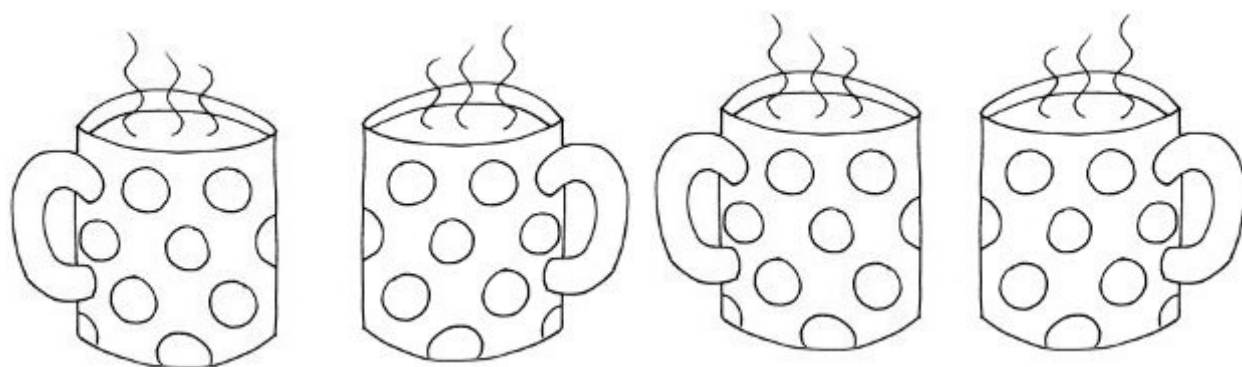
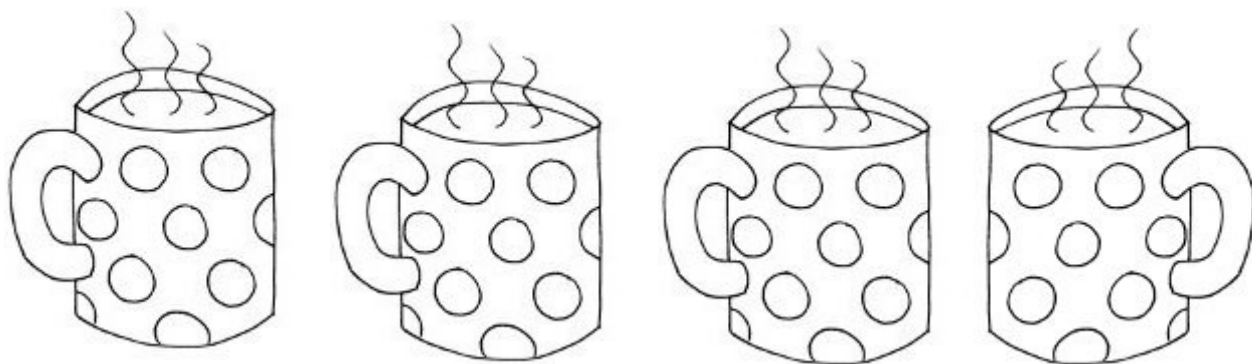
PL 1c

Prohlédni si šálky na čaj a vybarvi ty, ze kterých se čaj nevylije. Může se do nich nalít i něco jiného? Co?

Pracovní list 2a

Vybarvi první hrníček v každé řadě a pak každý, který má ucho na stejnou stranu jako ten první. V každé řadě pracuj s jinou pastelkou.

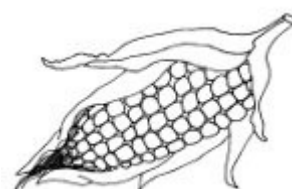
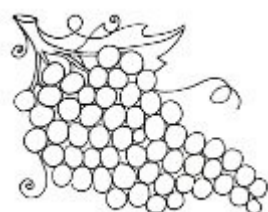
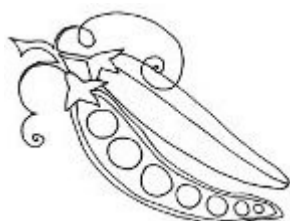
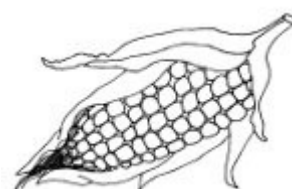
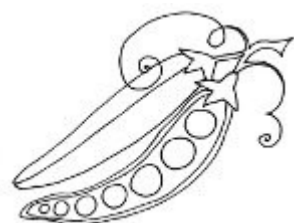
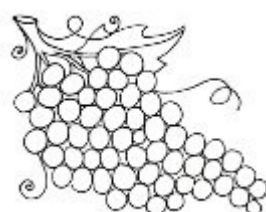
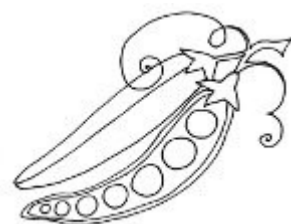
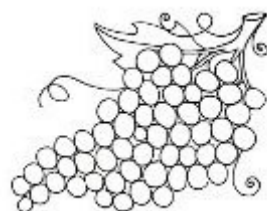
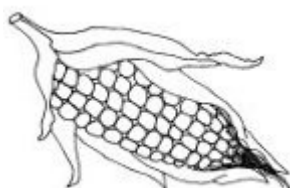
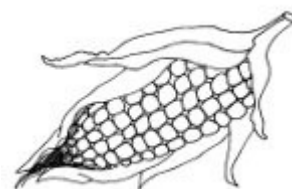
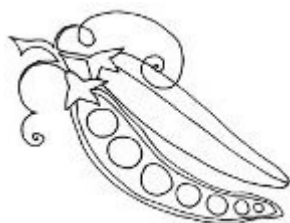
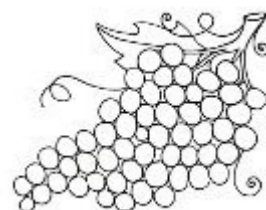
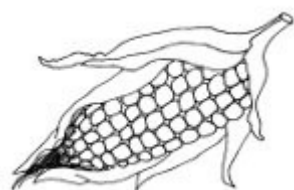
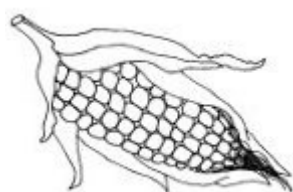
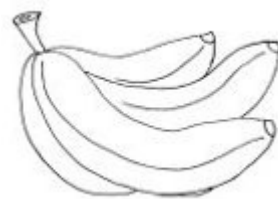

Pracovní list 2b

Nad každý plod napiš zkratkou, kam směřuje jeho stopka.

P - vpravo

L - vlevo

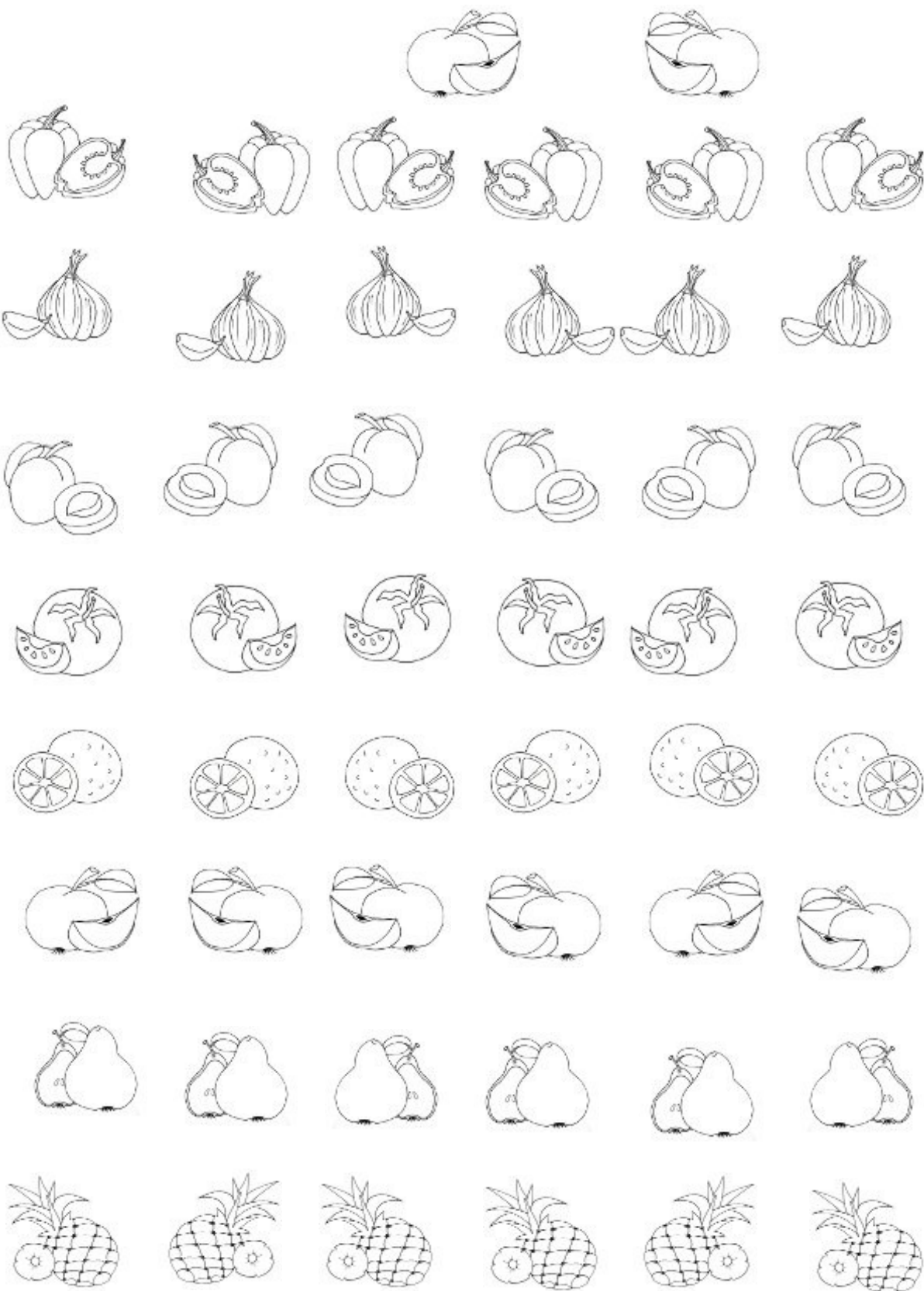

Pracovní list 2c

Všechny druhy zeleniny a ovoce na této straně mají u sebe také kousek plodu. Všímej si, zda kousek leží vpravo nebo vlevo od celého plodu. Nad každý obrázek napiš L - pokud leží vlevo a P pokud leží vpravo.

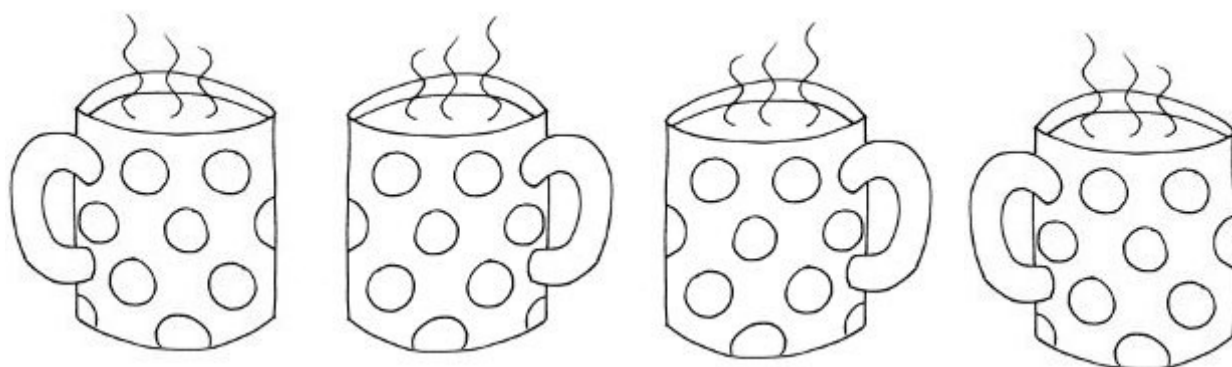
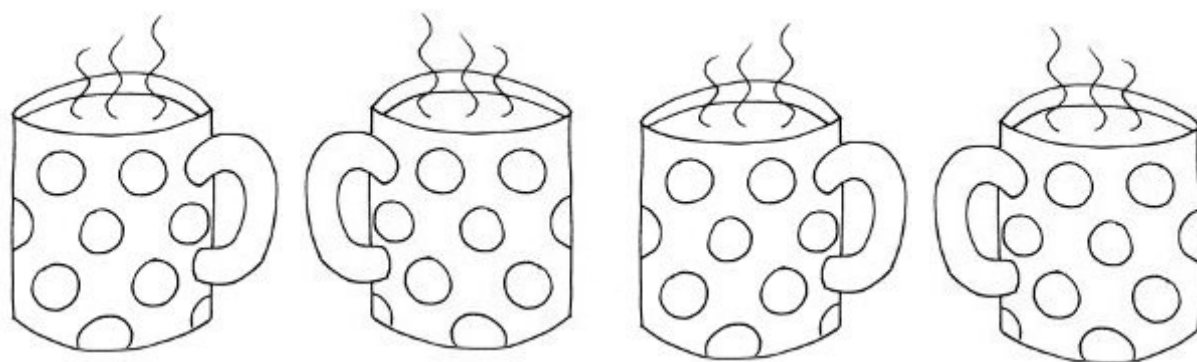
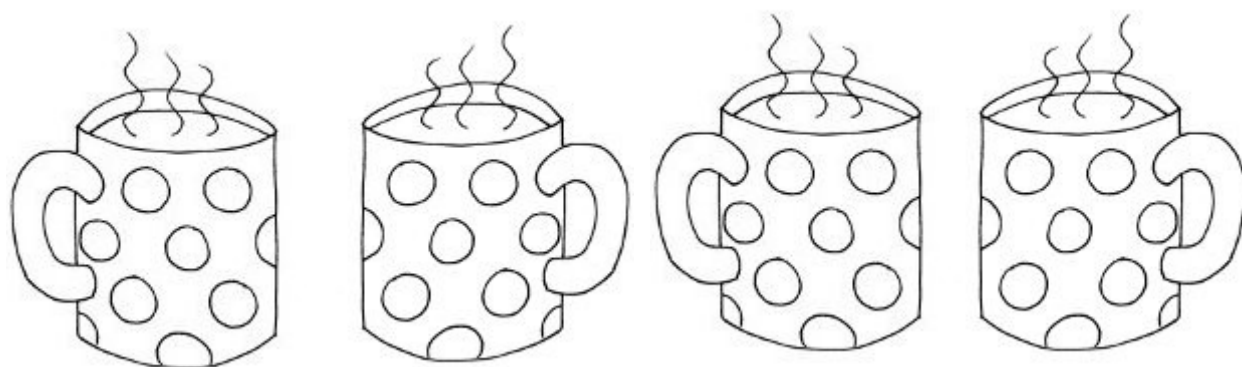
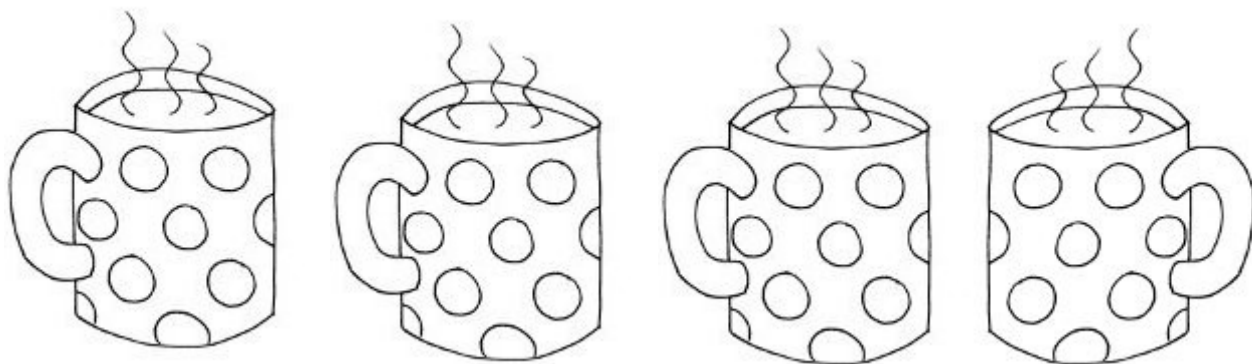
P

L

Pracovní list 2a

Vybarvi první hrníček v každé řadě a pak každý, který má ucho na stejnou stranu jako ten první. V každé řadě pracuj s jinou pastelkou.

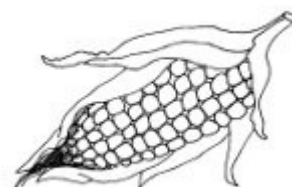
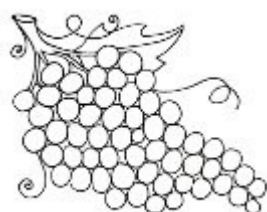
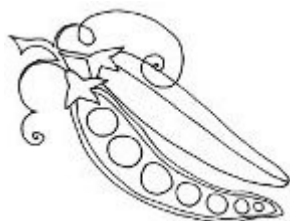
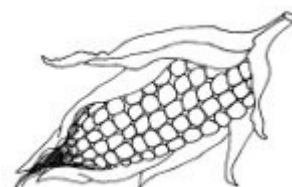
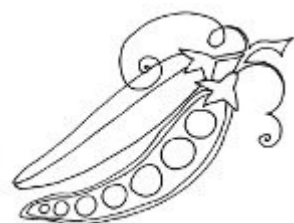
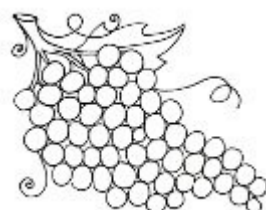
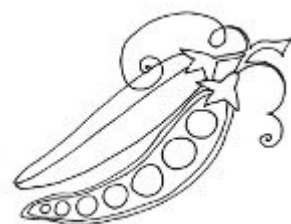
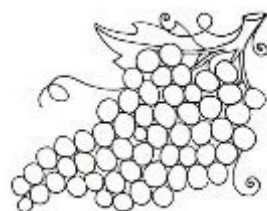
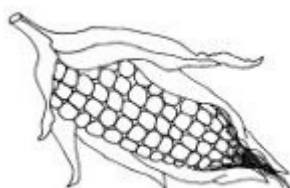
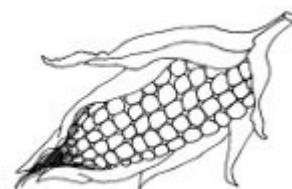
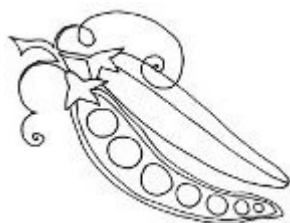
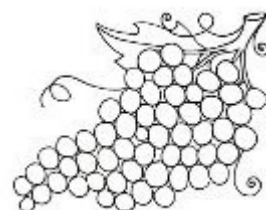
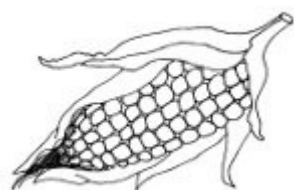
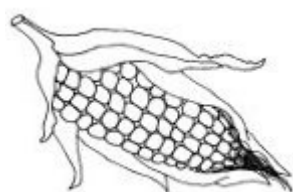
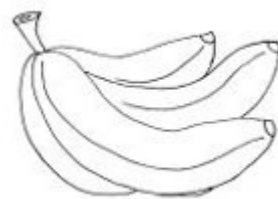

Pracovní list 2b

Nad každý plod napiš zkratkou, kam směřuje jeho stopka.

P - vpravo

L - vlevo

Pracovní list 2c

Všechny druhy zeleniny a ovoce na této straně mají u sebe také kousek plodu. Všímej si, zda kousek leží vpravo nebo vlevo od celého plodu. Nad každý obrázek napiš L - pokud leží vlevo a P pokud leží vpravo.

P

L

